

पुनर्जन्म.

નાટકનાં ગાયનો.

મારળી આર્ય સુખોત્ર નાટક મંડળી : માટે

મૂલજી આશારામ ઓઝા.

મોરળી આજ સુધી નાટક મંડળીના માલિક.

सुनं प्रकाश गीष्मदर, स्टेशन रोड-सुरत.

આવૃત્તિ બીજી-પ્રત પાંચ હજાર.

શા. ખુમચંદ ગમીચંદના પી સરત "જૈન" એનઇન પ્રીન્સીપલ

प्रेसभा प्रमुशंकर नरहराम व्यास भाषी

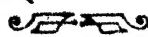
ખપારીયા ચક્ષા--સુરત.

સ વત્ ૧૯૭૩.

ਸੰਨ ੧੯੧੭

सर्वाधिकार स्वामिन.

મુદત્ય મેં આના.

આ નાટકની વસ્તુસંકલના મહાભારતમાંથી ચુટેલી છે. અને તે સનાતન ધર્મમાં પ્રસિદ્ધ છે. આર્યોમાં બ્રહ્મચર્યને કેવું મહત્ત્વવાળું માન્યું છે, તે ભીષ્મપિતામહના ચરિત્ર પરથી અવલોકન કરતાં આપણી દષ્ટિ બ્રહ્મચર્ય તરફ વળે તો દીર્ઘાયુષ થવાનો એ મુખ્ય પાયો છે; જે ભીષ્મે પ્રતિપાલન કરવાથી કાળ પણ તેની ઇચ્છા વિરુદ્ધ ભક્ષણ કરવા અસમર્થ હતો, એવો ધીરોદાત્ત આ નાટકનો ઉપનાયક છે.

વસ્તુની શરૂઆત કાશી રાગ્નને ત્યાં તેની ત્રણ પુત્રીઓના સ્વયંવરથી થાય છે. આર્યાવર્તના મહાન ભૂપતિયોની સમક્ષ બ્રહ્મચર્ય વ્રત ધારી ભીષ્મ પોતાના એરમાન નાના ભાઈ માટે ત્રણ કન્યાઓનું હરણ કરી પિતૃભક્ષિતની છાપ પાડે છે, જે પ્રાચીન આર્યક્ષાત્ર ધર્મને શોભાવનાર તથા પ્રાશ્ચાત્ય સંસારના મોહમાં તણાતા આધુનિક સુધારકોને પ્રાચીન આર્ય સંસારની શ્રેષ્ઠતાનું જ્ઞાન કરાવનાર છે.

પુનર્જન્મનું પ્રતિપાદન, કરેલા સંકલ્પો અવસ્ય ભોગવવાના જેથી

રહસ્ય શુભ સંકલ્પો કરવાની પ્રવૃત્તિ કરવી, અધ્યાત્મયોગ વિના જીવ વિરામ પામતો નથી, એ જે આર્યધર્મની ફીલસુફી, વેદના સારરૂપ, ગીતાના ઉપદેશથી કર્તા અકર્તાનો ભય દૂર થતાં આત્મા અવિનાશી અને ચૈતન્ય રૂપે સર્વત્ર છે એવા જ્ઞાનની પ્રાપ્તતા ઇત્યાદિ.

નાટક એ દુનિયાનું ચિત્ર છે, એટલે થઈ ગયેલી વાતને યથા-

વિજ્ઞાપિ સ્થિત દશ્યરૂપે બતાવવી એનું નામ નાટક, પ્રાચીન અને આધુનિક સમયમાં ઉત્તમ થઈ સંસારમાં પરિક્રમણ કરી ગયેલી, જુદી જુદી વ્યક્તિઓના સમ્યચરિત્રોનું દિગ્દર્શન કરતી જન-

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૬૯-૧૧ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ પુનર્જન્મ ના ૧૨૩૧: ૨૫૫૧

વિષય ૨ - ૧ - ૩

સમાજમાં ઉચ્ચભાવના પ્રકટાવવી; એજ નાટકકારોનું મુખ્ય કર્તવ્ય છે. સામ્પ્રત સમયનું અનુભવેલું ચિત્ર બતાવી જનસમાજમાં પ્રીતિ પાત્ર થવું સહેલું છે, પણ નહિ અનુભવેલા પૂર્વકાળનું ચિત્ર બતાવી પ્રેમપાત્ર થવું એ અતિ દુર્ઘટ છે.

સ્ત્રીઓનાં પ્રાધાન્યપણનાં ચરિત્રો નાટક તખ્તા પર વધારે આકર્ષક થાય છે, તેવા જુદા જુદા આલેખાયલા સંસારી પ્રયોગો પ્રેક્ષકોની નજર સમક્ષ લજવાઇ ગયા છે; એટલે હું નવીન બતાવું છું એમ તો નથી, પણ સામ્પ્રત સમયમાં પૂર્વકાળનું જે વિસ્મરણ છે, તેથી તે સમયનાં મહત્ત્વવાળાં ચરિત્રો બતાવી જનસમુદાયને વર્તમાન સમયનું ભાન કરાવવું એ મારો હેતુ છે. તે પ્રમાણે મહાસતી અનસૂયા તથા સુકન્યા-સાવિત્રીનાં પાત્રવ્રત્ય પ્રભાવવાળાં ચરિત્રોનું અવલોકન આપ કરી ગયા, જે સ્ત્રીઓને વિશેષ માનપ્રદ છે. કોઇ શૂરવીરતામાં, કોઈ શૂદ્રસંસારમાં અને કોઈ ભકિતપદમાં ઉજ્જવળ થઇ ગયેલી છે; તેજ પ્રમાણે આજનો વિષય હસનો છે, સ્ત્રી હશે ચડે તો કંટલી ઉથલપાથલ કરી ક્યાં સુધી પહોંચી શકે છે, તથા મહાન્ યોદ્ધાને પણ કેવી કાયર કરે છે તેવું સ્ત્રીસ્વભાવનું ચિત્ર આપ સમક્ષ રજૂ કરું છું તેને યોગ્ય ન્યાય આપશો.

નાટકનો વિષય બહુ ગહન છે, તેમાં સાક્ષર વર્ગને પ્રસન્ન કરવા એ તો મહા મુશ્કેલ છે, મારા જેવા નાટકકારે નાટકના લેખક કહેવરાવવું એ અતિશયોક્તિવાળું ગણાય. તોપણ કુલ નહિ તો કુલની પાંખડી તુલ્ય મહાસતી અનસૂયા તથા સુકન્યા-સાવિત્રીનાં નાટકો રંગ ભૂમિપર મારા તરફથી રજૂ કરવામાં આવ્યાં, જે પ્રેક્ષકોને

રૂચિકર નીવડવાથી મારા કર્તવ્યનું સાફ સ્વ્ય માની તેવો જ પ્રયાસ જરૂરી
 રાખી; આ ત્રીજું નાટક નવીન વિષયનું જનસમાજને કેવું રૂચિકર
 થાય છે, તે જોવાની આકાંક્ષા રાખું છું. હું લેખક નથી પણ વિદ્વાનોના
 વિચારોનું અનુકરણ કરનારો નાટકકાર છું, તો આશા રાખું છું કે-દોષ
 દૂર કરી હંસ સમાન સારગ્રાહી દષ્ટિ અવલંબાવશો.

મૂલજી આશારામ ઓઝા.

કર્તા.

॥ ॐ तत्सत् परमात्मने नमः ॥

પુનર્જન્મ.

નાટકની પ્રવેશવાર ટુંક હકીકત.

અંક ૧ લો.

મંગળાચરણ—સૂત્રધાર અને નટીનું આધુનિક નાટકો સંબંધી વિવેચન, અને સ્ત્રી પ્રશંસા.

પ્રવેશ ૧ લો.—કાશી વિશ્વનાથનું મંદિર—કાશી રાજાની મોટી પુત્રી અંબા પોતાની સખીઓ સહ કાશીવિશ્વનાથના પૂજનાર્યે આવે છે. કુવામાંથી જળ સિંચતાં અંબાનો હાર કુવામાં સરી પડે છે; બેથી તે આકુળવ્યાકુળ થાય છે. દરમ્યાનમાં સ્વયંવરમાં આવેલા શાલ્વદેશના રાજા શાલ્વનું આગમન, શાલ્વે પોતાની બાણુ વિદ્યાથી કુવામાંથી હાર કાઢી આપવો, તેથી અંબા તેની ધનુર્વિદ્યાપર મોહાસક્ત થઈ તેની સાથે ગાંધર્વ લગ્નથી જોડાય છે.

પ્રવેશ ૨ જો—કાશીરાજાનો બગીચો—કાશીરાજાની ત્રણે પુત્રીઓ બંની ઠની સ્વયંવરમાં જવા નીકળેલી છે, દરમ્યાન બીજમ તેમનું હરણ કરે છે.

પ્રવેશ ૩ બે—તર્કશંકરનું ઘર-તેની સ્ત્રી વખતીનો કલહ

પ્રવેશ ૪ થો—હસ્તિનાપુરમાં સત્યવતીનો દરબાર-ત્રણે કન્યાને સાથે લઈ બીજમ આવે છે, અંબા શાલ્વ સાથે ગાંધર્વ લમથી પરણી છું. એમ વિનવવાથી તેને શાલ્વ પાસે જવાની રજા આપે છે, અને નાની બે કન્યા સાથે વિચિત્રવીર્યને પરણાવવાનું નક્કી કરે છે.

પ્રવેશ ૫ મો—શાલ્વની ભ્રમતા, અંબા શાલ્વ પાસે આવે છે, પણ તેને બીજમ હરી જવાથી તે તેનો તિરસ્કાર કરે છે.

પ્રવેશ ૬ ઠો—પરશુરામનો આશ્રમ-અંબા આવે છે, વાનપ્રસ્થ થએલા તેના માતામહ હોત્રવાહન રાજનો ત્યાં તેને ભેટો થાય છે. તેમની પાસે પોતાની દુર્દશાનો રુદનાલાપ, તેથી પરશુરામ શરણાગતને શરણ આપી અંબાને લઈ બીજમ પાસે મૂકવા જાય છે.

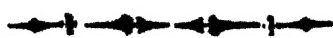
પ્રવેશ ૭ મો—દ્રુપદ રાજની તપશ્ચર્યા-ત્યાં જ્યોતિર્લિંગે મહા-દેવનું પ્રાકટ્ય, બીજમનો નાશ કરે તેવો દ્રુપદને વર.

પ્રવેશ ૮ મો—રણસંગ્રામ-બીજમ અંબાને ગ્રહણ કરતા નથી, તેથી પરશુરામનો ક્રોધ; અને વચ્ચે ત્રેવીસ દિવસ યુદ્ધ, છેવટે દેવતાઓ વગેરે વચમાં પડી યુદ્ધ અટકાવે છે. પરશુરામે અંબાને પોતે નિરુપાય હોવાનું જણાવતાં બીજમને મારવાની અંબાની દૃઢ પ્રતિજ્ઞા.

પ્રવેશ ૯ મો—તર્કશંકર પોતાની સ્ત્રી વખતીને પાંસરી કરવા બીજ સ્ત્રી પરણી લાવે છે, મુહૂર્તમાંજ બે સ્ત્રીનો કંકાસ, અને તર્કશંકરનું માથું કુટવું.

પ્રવેશ ૧૦ મો—અંબાની તપશ્ચર્યા-અંબાને મહાદેવ પ્રસન્ન થઈ; બીજમને મારવાનો વર આપી અદશ્ય થાય છે. સમાધિ સ્થિતિનો અંબાનો

આત્મા, કરેલા સંકલ્પો ભોગવવા લિંગ ચરીર ધારણ કરી દ્રુપદને ત્યાં જાય છે.

અંક ૨ જો.

પ્રવેશ ૧ જો—દ્રુપદને ત્યાં જન્મેલી અંબાને મહાદેવના વરદાનના બરુસાથી પુત્રમાં ખપ્પવી શિખંડી નામ રાખે છે. પણ તે ઉંમર જાયક થતાં પુરુષ ન થઇ, તેથી દ્રુપદ તથા રાણી વિમાસણમાં પડે છે, અને લોકલજ્જનીથી તેને પરણાવવાનો નિશ્ચય કરે છે.

પ્રવેશ ૨ જો—શિખંડી સ્ત્રી પોષાકમાં—તેની માતાનું આવવું. શિખંડીને સ્ત્રી પોષાકમાં જોઇ ગુસ્સે થવું; હિરણ્યવર્મા રાજની પુત્રી કુસુમાવલી સાથે તેને પરણાવવા સમજાવવું. પણ શિખંડી તેમ કરવા ના કહે છે, પણ મહાદેવનું વચન સચ થશે એમ સમજતી એની મા પરણવાની હા પડાવે છે.

પ્રવેશ ૩ જો—દેવતાઓના મંડારી કુખેર પોતાના સેવક સ્ત્રી-શ્યાકર્ણુ યક્ષપર તુષ્યમાન થઇ, તેને વૈભવોથી ભરપૂર ઉત્તમ મહેલ બક્ષીસ કરી; તેનું બાકી રહેલું આયુષ્ આનન્દમાં ગુજારવા તેને નોકરીથી ફારકત કરે છે.

પ્રવેશ ૪ થો—તર્કશંકરની દુર્દશા—એ સ્ત્રીની તાણાતાણામાં ટાંકામાં પડે છે, તે જોઇ જુની સ્ત્રી વખતી ગભરાઇ નાસી જાય છે; અને પાછળથી તર્કશંકર પણ સંન્યાસી થવા જંગલમાં જાય છે.

પ્રવેશ ૫ મો—શિખંડીની સ્ત્રી કુસુમાવલીનો પરણવા પછીનો આનંદ, શિખંડીની મુઝવણ, સ્ત્રી પુરુષની બેટાભેટી, શિખંડીનું પોગળ ખુદ્દલું થતાં પોતાની સ્ત્રી પાસે શરમાવું.

પ્રવેશ ૬ મો—રામસ્વામીના આશ્રમમાં તર્કશંકરે આવી સન્યસ્તની યાચના કરવી, ત્યાં તેના દીકરા વિશ્રામનો ભેટો; અને જણનું વનિતા વિશ્રામમાં વખતી પાસે આવવું.

પ્રવેશ ૭ મો—સ્ત્રીની સાથે પોતાના લમથી કુસુમાવલીની સંતાપજનક સ્થિતિ, ત્યાં તેની સાસુનું શિખંડીના તપાસ માટે આવવું, પોતાનો પતિ સ્ત્રી છે, એવું મર્મમાં સાસુને સમજાવવું; પોગળ ખુલ્લું થયેલું જાણી રાણીની વિમાસણ.

પ્રવેશ ૮ મો—કુબેરે સ્થુણાકર્ણ યક્ષને બક્ષીસ કરેલો મહેલ, ત્યાં શિખંડીનું આવવું. તેની દયાજનક સ્થિતિથી સ્થુણાકર્ણનું પ્રસન્ન થવું, અને પોતાની સિદ્ધિના બળથી પોતાનું પુરુષપણું થોડા વખત માટે શિખંડીને આપી તેનું સ્ત્રીપણું પોતે ગ્રહણ કરવું, ચિન્હો બદલાવાથી શિખંડીને પુરુષના ઉદ્ગારો ઉદ્ભવવા, તથા સ્થુણાકર્ણને સ્ત્રીપણાના ભાવ પ્રકટવા. શિકારે નીકળેલા શાલ્વનું આગમન. સ્ત્રી થએલા સ્થુણાકર્ણનું તેનાપર મોહાસક્ત થઈ અનેનું વિહારમાં પડવું, ત્યાં કુબેરનું અચાનક આવવું, સ્થુણાકર્ણને સ્ત્રી રૂપમાં પુરુષની સાથે, વિહારમાં પડેલો જોઈ; ગુસ્સે થઈ સ્ત્રી તરીકે કાયમ રહેવાનો શાપ આપવો.

પ્રવેશ ૯ મો—પુરુષ થઈ આવેલા શિખંડીનો પોતાની સ્ત્રી કુસુમાવલી સાથે પતિ પત્ની તરીકેનો પ્રેમ તથા આનંદ.

પ્રવેશ ૧૦ મો—શાલ્વ તથા સ્થુણાકર્ણી સ્ત્રીનો પ્રેમવિનોદ, ત્યાં શિખંડીનું આવવું. બીજમ પડશે ત્યાં સુધી પોતાને પુરુષપણું કાયમ રહેશે એવું સાંભળવાથી આનંદ થવો, અને મહાદેવના વચનની સત્યતા.

અંક ૩ જો.

પ્રવેશ ૧ જો—મહાભારતના યુદ્ધનો આરંભ. યુદ્ધમાં નિવૃત્ત રહેવાથી સહાર થતો અટકશે. એમ ભીષ્મને વ્યાસનું સૂચન.

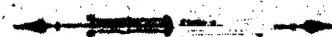
પ્રવેશ ૨ જો—કુરુક્ષેત્ર-અર્જુનને પોતાની સામે લડવા ઉમેલા સંબંધીઓને જોવાથી મોહ થવો, શ્રીકૃષ્ણે ગીતાનો ધર્મોપદેશ કરી રણ યુદ્ધ કરવા તેને દૃઢ કરવો.

પ્રવેશ ૩ જો—દુર્યોધન તથા દુઃશાસન અને અર્જુન તથા શિખંડી-યુદ્ધ સંબંધીની મસતત-ભીષ્મે દશ દિવસ મહા સંહાર કરી છેવટ શિખંડીને સામે જોઈ પ્રહાર કરતા નથી પણ શિખંડી પૂર્વના વેરનું સ્મરણ આપી તેને મારે છે, ભીષ્મ પડે છે.

પ્રવેશ ૪ જો—અંબાએ સ્થાપેલા વનિતા વિશ્રામમાં વખતી અધ્યક્ષ તરીકે રહેલી છે, ત્યાં નવી તથા જોઈતીનું આગમન, તેજ પ્રસંગે તર્કસંકરને લઈ વિશ્રામે પ્રવેશ કરવો; સહુની ઓળખાણ તથા ભેટો.

પ્રવેશ ૫ જો—શાલ્વ તથા સ્થુળાકર્ણી સ્ત્રીનું છુટા થવું, ત્યાં અચાનક અંબાનું આવવું, શાલ્વને સ્વયંવરમાં પ્રથમ જે વરમાળા આરોપવાની હતી તેજ વરમાળા મહા વિટંબના ભોગરી, પૂર્વના સંકટ અળગી શાલ્વને આરોપવી; બન્નેના મનની શાન્તિ અને તેથી ઉપજતો પૂર્ણાનંદ.

પ્રવેશ ૬ જો—ભીષ્મ બાણશય્યાપર-સહુને લડાઈથી નિવૃત્ત થવા ઉપદેશ કરવો, પાંડવોને ધન્યવાદ આપવો, જેથી દ્વેષીત્રા કૌરવોનું ગુસ્સે થઈ આત્મા જવું; ભીષ્મનો અંતકાળ, તેની છેવટની ઇચ્છાનુસાર શ્રી કૃષ્ણ પરમાત્માના ચતુર્ભુજ સ્વરૂપનાં દર્શન અને નાટકની સમાપ્તિ.

મુખ્ય પાત્રો.

ભીષ્મ—હસ્તિનાપુરના શાન્તનુ રાજાના પુત્ર.

વિચિત્રવીર્ય—શાન્તનુનો નાનો પુત્ર, ભીષ્મનો ઓરમાન ભાઈ.

વ્યાસ—પરાશર મુનિના પુત્ર, સત્યવતી (મત્સ્યગંધા)થી ઉત્પન્ન થયેલા.

નારદ—બ્રહ્મર્ષિ.

શાલ્ય—શાલ્ય દેશનો રાજા.

કાશીરાજા—અંબા, અંબાલિકા તથા અંબિકાનો પિતા, કાશીનો રાજા.

કુબેર—દેવોના ભંડારના અધ્યક્ષ.

સ્થુણાકર્ણુ—કુબેરનો સેવક (યક્ષ)

દ્રુપદ—શિખંડીનો પિતા, દ્રુપદ નગરીનો રાજા.

શિખંડી—અંબાનો પુનર્જન્મ, દ્રુપદનો પુત્ર.

શ્રીકૃષ્ણ—દ્વારકાધીશ, પાંડવોના સહાયક.

દુર્યોધન
દુરશાસન } ધૃતરાષ્ટ્રના પુત્રો, કૌરવો.

યુધિષ્ઠિર
ભીષ્મ
અર્જુન
સહદેવ
નકુલ } પાંડવો.

પરશુરામ—વિષ્ણુ ભગવાનના છઠ્ઠા અવતાર, જમદગ્નિ મુનિના પુત્ર.

હોત્રવાહન—અંબાના માતામહ (વાનપ્રસ્થ થએલા.)

તર્કશંકર—બ્રાહ્મણ.

વિશ્રામ—તર્કશંકરનો પુત્ર.

અંબા

અંબાલિકા } કાશીરાજની પુત્રીઓ.

અંબિકા }

સત્યવતી—બીજમની ચોરમાન મા, શાન્તનુની રાણી (મત્સ્યગંધ.).

દ્રુપદરાણી—દ્રુપદરાજની રાણી, શિખંડીની મા.

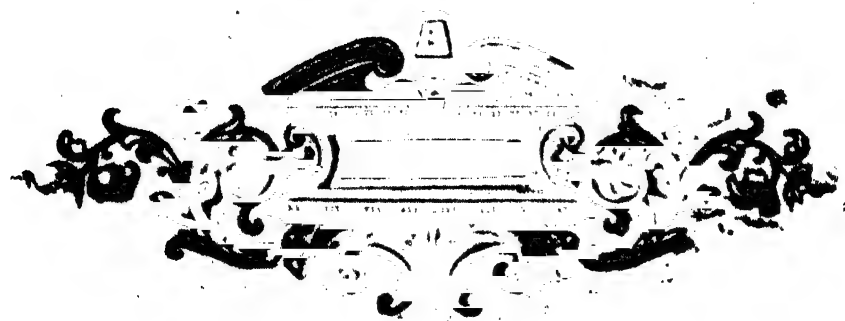
સ્થુલાકર્ણી—શાપીત થએલ સ્થુલાકર્ણ યક્ષ, સ્ત્રીરૂપે.

કુસુમાવલી—શિખંડીની સ્ત્રી.

વખતી } તર્કશંકરની સ્ત્રીઓ

નવી }
જોધતી—તર્કશંકરની સ્ત્રી વખતીની દીકરી.

તે સિવાય—સ્વયંવરમાં આવેલા રાજાઓ, સેવકો, સૈનિકો, વસુઓ,
ઋષિઓ, બ્રાહ્મણો, યક્ષો, રામસ્વામી, સખીઓ, દાસીઓ!
વારાંગનાઓ, ગંગા વગેરે.

પુનર્જન્મ નાટકનાં ગાયનો.

મંગળાચરણ.

સૂત્રધાર—

નમું નિરંજન ધણ તમેને, જ્યાં જોઉં ત્યાં તું નો તું,
નિરાકાર સાકાર બાસે, સ્વધૃષ્ટિએ તું પ્રકાશે;
નેતી નેતી વેદ પોકારે, ગુણાતીત તે તું નો તું—નમું
જનસમાજની કર તું શુદ્ધિ, ગુણુ આહકની પ્રકટે બુદ્ધિ;
ઘટ ઘટ વ્યાપક રહ્યો હૃદયમાં, આત્મસ્વરૂપે તું નો તું—નમું

આળાઓ—

૨

ગૃહસ્થાશ્રમની શોભા સધળી, નારીથી સચવાય;
તે નારીને કહો નહારી, એ કેવો અન્યાય—ગૃહસ્થાશ્રમ.
અવનિમાં ઉપજ્યાં બે સાથેં, પુરુષ પ્રકૃતિ રહ્યાં સંગાથે;
વંશ વૃદ્ધિ જેના થકી થાય, એથી ઉત્તમ કયું કહેવાય?

તે નારીને—ગૃહસ્થાશ્રમ.

નારી વિના કહો કેણુ નિપજ્યા? સાર્વભૌમ પણ એથી ઉપજ્યા;
ધ્રુવ પ્રહ્લાદ અને યદુરાય, એની પણ નારી મા થાય;

તે નારીને—ગૃહસ્થાશ્રમ.

જગતની જે આશીર્વાદિત, નારી રૂપે પ્રત્યક્ષ પ્રકટી;
ગૃહિણી ગૃહ દેવી ગણાય, સિદ્ધિ સિદ્ધિ ત્યાં દેખાય;

તે નારીને—ગૃહસ્થાશ્રમ.

અંબા લગ્નરે—

૩

મંગળ કરજો મહેશ્વર ! જય જય શંકર ઉમાપતિ-જય જય.

વિષધર વિષહર વિષયન ચહાતી,

ગૌરી નાથના ગુણને ગાતી;

દેજો નિર્મળ મતિ (૨)— શંકર.

મદનારિ અરિના મદ હરજો,

ત્રિપુરારિ રિપુને સંહરજો;

શુદ્ધ ભાવે કરું સ્તુતિ (૨)— શંકર.

અંબા—

૪

કોઇ કાઠો જળ બહાર, મારો હૈયાનો હાર;

હૈયાનો હાર, જોખનીયાનો શણગાર—કોઇ

મોંઘા મૂલનાં મારાં મોતી નંદારો,

કચરે પૂરાઈને કચરાળાં થાશે;

કાંઠે ઉભી હાર તણી આશે,

કરું છું પોકાર, હું કરું છું પોકાર—કોઇ.

શાલ્વ—

૫

માનું માનું મધુરી આભાર, તમારો—માનું.

દિલ દેખી તમારું ઉદાર,

અપાર દિલ દેખી તમારું ઉદાર—માનું.

અંબા-આજ પામી હું હૈયાનો હાર,

એ છે મોટો તમારો ઉપકાર;

શાલ્વ-તમારો હાર તમને આપ્યો, એમાં ઉપકાર શનો ?

અ'ખા-હારને બદલે હાર આપ્યો, તેમાં ઉદારતા શાની ?

પરખી પરાક્રમ પ્રેમે,

આ દિલ હવે દીધું મેં તમને દિલદાર (૨) માનું.

સખીઓ—

બની હતી ચાલીરે, પ્રેમદા પ્રેમ બગીચે રમવા.

માળણુ વેષ ધરીને શાણી,

લેવા સુમન મન હરખાણી;

રમણી રસીલી રસરાણી—

બની હતી.

પુષ્પ ગુલાબ પસંદ કરવાને,

મનનો માન્યો વર વરવાને;

પરખી પુરુષ પુણ્યશાળી—

બની હતી.

શોભાવે રૂપ રંગ, લોભાવે અંગ ઢંગ;

કીર્તિ દિગંતમાં પસારી;

એવા નરેશ પુષ્પ કાશીના બાગમાં,

ખીલ્યા ખીલાવવા કુમારી સાહેલડી-શોભાવે,

પેખી પ્રિય ગુલાબ, ગાંડી થઈ ગુલદાવદી;

દિસે ન રહેતાં દાબ, પિયુ પિયુ ઝણકે સુંદરી.

પિયુનો પ્રેમ પરાગ, જગ જવરાઈ જલકતો;

ઝીલીએ અનુરાગ, રમણી રસ સાગર બની-બનીહતી.

અ'ખા—

૭

એક પત્નીના પિયુની પ્રેમી, ભૂષણ સૃષ્ટિનું લેખાય;

એ દંપતીના લાડ કાડ સહુ, સંસારે સુખથી સચવાય.

પરખી પ્રેમ અખંડ પ્રભુ પણ, સંકટ સમયે કરે સહાય;
 જુઓ સુકન્યા-સાવિત્રી જે, સતીમાં મુગટ મણિ દેખાય-એ દંપતી-
 એક પત્નીવત રામચંદ્રનું, પામ્યાં જનક સુતાં જ્યાં ન્યાય;
 અખંડ પ્રેમવડે એ દંપતી, ઇશ્વર રૂપે બધે પૂજાય-એ દંપતી-

સખીઓ—

૮

રૂડા રૂપાળા બહુ બહુ જોયા, પણ અંતરના મેઝા;
 ઉપર ઈદ્રામણા સરીખા, અંદર જેર ભરેલા.
 ચંદન વૃક્ષે સાપ રહે તેમ, સજ્જનમાં દુર્જન ખળ છે;
 સુગંધથી સમગ્રશે સઘળા, કરતુરી કે કાળજી છે-રૂડા.
 કરી આકરી પુરુષ પરીક્ષા, ગુણના સાગર ગોતી ઘેરા;
 તજી શંખ શેવાળ સમાને, મહા મૂલ્યનાં મોતી ઘેરા-રૂડા.

અંખિકા, અંખાલિકા—

૯

ન્યારા ન્યારા હિભરાણા, ટોળે ટોળા ભરાણા;
 તેના ઠામ કે ઠેકાણાં, જાણ્યા વિણ વરશું નહિ-ન્યારા.
 રૂપરંગ પર મોહી, મરે પતંગ દીપક જોઇ:
 મિથ્યા તેજમાં અંજાઇ, કંઠે હાર ધરશું નહિ-ન્યારા.
 શુદ્ધ હાત્રિય વર જોશું, મનહર ગુણિયલપર મહોશું
 દાવો હાથમાં લઇ જહેની! કુવામાં પડી મરશું નહિ-ન્યારા.

અંખા વગેરે—

૧૦

બળવાન વિધિના લેખ, જહેની ! બળવાન વિધિના લેખ;
 એમાં થાય નહિ મીન મેખ- જહેની.

અંખા—એક ગુલાબનાં પુલડાં જહેની, માળીની છાએ વેચાય;

એક ચડે મહાદેવને, બીજું પગ તજે ક્યાનાય-એમાં.

સખીઓ—પંખીના મેળાની પેઠે પિતા ઘેર, પુત્રીઓ મેળી થાય;
પિયર મેળા બે પહોરનો, તજી લાગ્ય લખે ઘેર જાય—એમાં.

શાલ્વ—

૧૧

રામા બળહારિણી, પુરુષ મન મારિણી (૨)

*

*

*

સુખ સમજીને ઇચ્છી શ્યામા ।

પણ હરતી વપુ કાન્તિ વામા;

શરીર સારિણી વિદારિણી—પુરુષ.

અંબા—

૧૨

શી શિર જોરી શાલ્વ તમારી, ધિક્ક ધિક્ક બે કહું પોકારી;
નમેરા નરની ક્યાં થઇ નારી, વિધાતાએ કરી ખુવારી—શી શિર.
પોતાને સદ્ગુણી માને, અંબામાં અવગુણ જાણે;
દગો દીઓ છો ખરેજ ટાણે, વચન ભંગ કરો અવિચારી—શી શિર.
હાર અરપતાં ક્યાં ભોગ લાગ્યા, હાથના કર્યા હૈયે વાગ્યાં;
મોત ન આવે મોઢે માગ્યાં, કાઢો છો તમે તુચ્છકારી—શી શિર.

અંબા—

૧૩

મારા અંતરની અભિલાષા, બીજમે નષ્ટ કરી હરી જતાં;
મારું જીવિત કર્યું ઝેર (૨) ક્યાં જઈ વિરામું દુઃખી દુહિતા.
લાડે કાડે ઉછેરી પ્રેમથી, પરણાવવા પતિ સાથ;
રચ્યો સ્વયંવર ધામધુમથી, ઉપજ્યો ત્યાં ઉત્પાત.—મારાં
સાસરે શોભે પુત્રી પનોતી, રૂકું શોધે મા બાપ;
વણસાડયું સુખડું બીજમે અમારું, એહ બાળે સંતાપ.—મારાં

અંબા—

૧૪

નમસ્કાર છે ગુરુજનોને, મુણે પ્રતિજ્ઞા મારી;

અંબા છું પણ પ્રાણ સમજો, સ્ત્રી હઠ વિચારી.

છું પરશુરામની દ્રશી, તે ભીષ્મ લોહીની તરશી;

સર્વે—સાહસ બાળા નહિ કર એવું, ભીષ્મ બ્રહ્મચારી;

અંબા—બ્રહ્મચારી પણ જોશે પ્રભુતા, સ્ત્રી સીતમગારી.—નમસ્કાર૦

હું પ્રસન્ન શિવને કરીશ, મુજ જીવનથી ભીષ્મ હણીશ;

વર મેળવી પુરુષ બનીને, વેર હું લેનારી.—નમસ્કાર૦

તર્કશંકર—

૧૫

જોઈ લ્યો કરમની કહણાઈ, ! બે નારીના નાથની નવાઈ (૨)

એકમાં ન ફાવ્યા, ત્યાં બીજીને લાવ્યા; એ પણ એનાથી સવાઈ—

બે નારીના.

શોક્ય શોક્યોનો ખાર, એનો આવે ન પાર; ભરી આંખોમાં મણુ-

મણુ રાધ-બે નારીના.

ભૂલે ચૂકે ન વરશો, બે નારી ન કરશો; ખરી દઉં છું રામ દુવાઈ—

બે નારીના.

આકાશવાણી—

૧૬

લિંગ શરીર અંબાનું, ચાલ્યું કર્મે નવીન તન ધરવા;

દુપદને ધેર જન્મી, શંકર વરથી ભીષ્મને હરવા.

અચેત દેહ અહિં રહેશે, જીવ જન્મીને કર્મો ભોગવશે;

કરી પૂરા સંકલ્પો, ફરી દેહ અંબાનો મેળવશે.

અંક ૨ જો.

રાણી—

૧૭

અન્નપ્યું નથી કાંઈરે અંતર્યામીથી,

ગુણ ગુણમાં ગુપ્ત કરેલો, સારા સાર વિચાર;

તે પણ સાક્ષી શ્રી હરિ સહુના, જાણે છે જગદાધાર-અન્નપ્યું.

ક્રુપદ—પ્રભુ તણે દરબારે મળશે, પુણ્ય પાપનો ન્યાય;

દુધનું વળતર દુધમાં વળશે, પાણીનું પાણીમાં વળાયરે-અંતર્યામી.

શિખંડી—

૧૮

હરખી હિંદુ પરણી મંદિર માંહે, શણગારે હું અંગને સોહાવુંરે.

લલવટ ટીલડી નેણુ સારુ મોતીડે ચોક પુરાવું-ક્યારે,-હરખી.

નીલાંબર અંગે આપતું, પાયે નેપુર અણુકારરે;

કર કંકણુ ઝાંઝરીયાં ઝમકે, ઉરપર લટકે હાર-ક્યારે,-હરખી.

અંપા વર્ણી સુંદર ચોળી, વળી માંહે ભાત ભરાવુંરે;

પાતળીયાને પ્રીતે ભેટું, રુમ ઝુમ કરતી આવું-ક્યારે,-હરખી.

શિખંડી—

૧૯

સ્ત્રી શરીરનાં લક્ષણો મારાં, શી રીતે છુપાશે;

નિતંબ મોટા કેડ પાતળી, યુવા કેમ જળવાશે-માણ!

નેત્ર પાણુ મારાં નહિ છુપે, રમણી સમજી જાશે;

જોખન મારું હસ્ત મેળાપે, જરૂર ઉન્નત થાશે-માણ'-સ્ત્રી.

પોગળ મારું જરૂર ત્યાં તો, કન્યાને પરખાશે;

સાસરીયામાં થશે ફજેતી, જીવ રખેને જાશે-મારો-સ્ત્રી.

વખતી—

૨૦

ચાલો ચાલો મંદિરીયે મારે, નહિ જાવા દઉં શોક્યને દારે (૨)
 નવી—તાણાતાણીમાં પડશે પ્રભાત, (૨) વધી જાતી છે વાત;
 તર્કશંકર—ત્રુટી જાય એ હાથ, દુઃખ ભારે—નહિં.

તુંતે જક્ષણી કે ભક્ષણી ?

વખતી—ભક્ષણી શોક્યને ખારે,

તર્કશંકર—મને ટાંકામાં પાડશે અભારે—નહિં.

નવી—મૂક્ય મૂક્યને શોક્ય એનો હાથ (૨) મોડી થઇ છે રાત;

તર્કશંકર—હવે ખાઈશ લાત આ વારે—નહિં.

તર્કશંકર—

૨૧

જગમાં મેં જોયું દુસ્કરમાં દુસ્કર નારી વશ કરવી રે.

લાખ ટકાના લાડ લડાવો, આપો ધનની કુંચી;

પ્રજ શય્યામાં રાખો તોપણ, કહેશે મુજને ખુંચી રે.—જગમાંં

સુવર્ણ ક્યારે કસ્તુરીનું, ખાતર દઈ પોષાય;

અમ્રત પાશે તોય લસણુની, ગંધ કદી નહિ જાય રે.—જગમાંં

હાથી પર અંકુશ કર્યો, કરી ઘોડા કાજ લગામ;

સ્ત્રી અંકુશ કરવા ટાણેશું, પ્રભુ ગયો તો ગામરે.—જગમાંં

સખીઓ—

૨૨

મીઠી મીઠી આંખલીયાની ડાળરે, કાચલડી ટહુકા કરે;

સુણેના સાસુડીનો બાળરે, સાદ તાણી તાણીને મરે.

કાણુ જાણેરે એનો વિરહિણીનો વેશ,

વીતી જાણેરે જેનો પિયુડો પરદેશ;

ન રહે જાન તેને લેશ (૨) ઘેલી ફરે છુટે કેશ—વીતી જાણેરે.

જ્યાં મન સાથે મન મળ્યું, ત્યાં તન મન ધન કુલ;
અનધડથી અંકચના, પ્રીતલડીના મૂલ. કેણુ જાણે-મીઠી મીઠી.

કુસુમાવલી—

૨૩

પરણી વર કન્યા રમે, રજની રતિ રંગ ભોગ;
સ્વગ સુખ કેમ પરહરો, પ્રથમ રાત વિયોગ.
આધા આધા શું જાઓછો રીસમાં, શું જોડ્યું છે ચિત્ત જગદીશમાં;
શીદ પરણ્યા પિયુ ત્યારે પ્રીતથી, રહેવુંહવું કુંવારા એક ચિત્તથી-આધા.
હ્યો લ્હાવો અવસર રૂડો જાય છે, મારા મનડામાં કંઈ કંઈ થાયછે;
જાણે સુખનઆપી બીડું બાથમાં, રમશું રજનીરૂડી રહી સાથમાં-આધા.

કુસુમાવલી—

૨૪

ધન્ય ધન્ય દહાડો આજનો, સોહાગણ કીધી વહાલેરે;
દુધે તુઠ્યા મેહુલા, મંદિરમાં મોહન મહાલેરે.
આગળ ઉભી વાયું દોળું હું, મારા મનમાં હરખી;
પ્રુલી અંગમાં ભોજન કરતાં, સુંદર વરને નિરખી-મોહન.
મરકડલો કરી સણગટ વાળું, સુંદર સેજ સમારું;
પાતળીયાના પગલાં પ્રેમે, મારા ઉર પર ધારું-મોહન.
વાલમ સાથે તાળી દેતાં, ખજકે કંકણ સુડી;
સ્વામીનાથ સંગાથે સંગમ, રમશું રણી રૂડી-મોહન.

કુસુમાવલી—

૨૫

ના, ના, નહિ જવાય રંગ રસીયા (૨)
રંગ રસીયા, હવે તો ફસીયા;
સલુણા સમ મારા, જો અહિંથી ખસીયા-નહિ.

કામજુગારા મોહન મારા, મુજ અંતર વસીયા;
હાવ, ભાવ, દહાવની રસીએ કસીયા, કસીયા-નહિ.

કુસુમાવલી—

૨૬

જેનાં કામ તે જે કરે, અવર થકી નવ થાય;
શીયાળથી ગજ નવ મરે, બગલા હંસ ન થાય.
કદી નારીના નર બની આવશે,
તોય મારા અંતરે નહિ ભાવશે;
કરો કાઠી ઉપાય (૨) રમણીને નહિ રીઝાવશે.

કુસુમાવલી—

૨૭

કન્યા સાથે કન્યા વરી ત્યાં, જોવું અને રોવું;
જોઇ પરસ્પર પળપળ બળવું, જીવિત વૃથા ખોવું (૨)
અરેરે! જોવું અને રોવું.
તન મન બળતું નિશદિનરે, કાણુકાણુ મદન સર દુઃખદે;
શું સહેવું, ક્યાં કહેવું-કન્યા-
ઝીતું સુખ છે પુરુષમાં, નરતું સુખ છે નાર;
મુજને એથી ઉલટું, સુધરે શું સંસાર.-તન મન.
બગડ્યો ભવ અમ બેઢનો, ક્યાં જઇને કહેવાય;
મુંગાને સ્વપ્નું થયું સમજ સમજ પસ્તાય.-તન મન.

સખીઓ—

૨૮

જખમનાં દરદો જખમી જાણેરે, વિણુ જખમી શું જાણે;
મરદના હા તો મરદ વખાણેરે, કાયર શું જાણે.
આમ સ્વાદમાં કાઢીલ જાણે, મેના દાડમ જાણે;

હરખી હરખી હંસ કમળના, કામળ તંતુ તાણેરે-

બગલા શું જાણે-જખમનાં.

પતિ પત્ની માણે રતિ રસમાં. કામદેવને બાણે;

શું સમજે તે જોગી જન્મના, જે જગ મિથ્યા જાણેરે-

જાણે તે જાણે-જખમનાં.

શિખંડી—

૨૯

ક્યાં ગઈ મમ ભારતા! મૃદુતા, વનિતાના ક્યાં ગયા વિચારો-ક્યાં ગઈ.

ધન્ય ધન્ય છે પુરુષપણાને, સ્ફુરે અતિ ઉત્તમ ઉદ્ગારો-ક્યાં ગઈ.

લલુતા મમતા પટુતા કટુતા, અતિ ચંચળતા થઈ નિરમળ;

સ્થિરતા ધીરતા સમતા સાથે, પામી પુરુષપણું અનુકૂળ-ક્યાં ગઈ.

બતાવું જઘને પૂણું પરાક્રમ, માનિનીના મદને કરું મ્હાંત;

મદન જંગમાં રંગ જમાવી, કરું સુંદરીનું મન શાન્ત-ક્યાં ગઈ.

સ્તુત્વાકર્ણી—

૩૦

આ સ્ત્રી સ્વરૂપને જોતાં જોતાં મન મારું હરખાય,

પ્રકટે ઇચ્છા નવનવી હિર, આનંદ અતિ ઉભરાય.

વસ્ત્રાભૂષણ ધારણ કરવા, મન મારું લલચાય;

ચંચળ ચિત્ત રતિ સુખ માટે, અતિ અધીરું થાય-આ સ્ત્રી.

લીધો મેં અનુભવ બન્નેનો, ઉત્તમ સ્ત્રી સમજાય;

સ્ત્રીથી નર સંસાર સુધારે, નહિ તો ભવ અથડાય-આ સ્ત્રી.

સ્તુત્વાકર્ણી—

૩૧

ખીલ્યો ખીલ્યો જોબનીયાનો બાગ, આ સ્થિરસ્થાનક છે;

શાલ્વ-તારા પ્રેમનો પુષ્પ પરાગ ભુદીજ બાનક છે.

સ્થુણાકર્ણી—તેમાં થાઓ મુસાફર સ્થિર, ખેલ શું પુણ્ય દહે;

શાહવ—દોળો શીતળમંદ સમીર, સુંદર પાલવડે.

સ્થુણાકર્ણી—દષ્ટ તાંબુલ મારે હાથ, પ્રેમ રસ પીવાને.

શાહવ—હિંચશું હિડોળા ખાટ, અધરામૃત લેવાને.

સ્થુણાકર્ણી—મારા સ્નેહને ઝુલેઝુલ, જોયન ઝુકી રહ્યું;

શાહવ—દિન રાત કહે તે કબુલ, મધુરું તારું કહ્યું—ખીલ્યો.

કુબેર—

૩૨

નસીબ સદા બળવાન, જગતમાં નસીબ સદાબળવાન.

પુરુષાર્થ તેં કર્યું સેવાનું, અર્પ્યું ઉત્તમ સ્થાન;

ભાત ભાતના ભોગો અર્પ્યા, આરામ બદલ ઉપાન—જગતમાં.

અટળક ધન અર્પે ચાકરને, માલીક કદરદાન;

ચાકર કમે ચાકરી તે, કેમ લીયે આરામ—જગતમાં.

યક્ષો—કદરદાનની સેવા છોડી, સ્ત્રી બન્યો સેતાન,

પગ ચંપી કર નિત્ય પતિની, જા જાન કર કુરબાન—જગતમાં.

શેઠ રીઝ્યા તારા પર પૂરા, દીધા અમૂલ્ય દાન

સ્થુણાકર્ણી—ધર્મ કરતાં ધાડ આવી, શાહવ તેના જમાન—જગતમાં.

શાહવ—પ્યારી અંબા છાયારૂપે પણ, અંતે ઘર્ષતું તુષમાન,

સ્થુણાકર્ણી—

અંબા નહિ કહો સ્થુણાકર્ણી, મારા તો બે દિના મેહમાન—જગતમાં.

શિખંડી—

૩૩

કાન્તા ! સંતુષ્ટ કરું આવ હર્ષથી,

મારી મનહરિણીથી કંઈ અધિક નથી—કા તા.

તનમન બલિહાર કરું પ્રાણ પાથરું,
મધુર અધર પાન કરી હૃદયમાં ધરું-કાન્તા.

કૃષ્ણમાવલી-ધન્ય ધન્ય મુજ ભાગ્ય, સહુ મનોરથો ફળ્યા,
પ્રણય પિયુષ પામી પિયુ, વિરહ દુઃખ ટળ્યા-કાન્તા.

શાલ્વ—

૩૪

તારા સમજો તારુણી ! તું મને સહુથી લાગે વહાલી વહાલી (૨)
વિણ તેડ્યો તારા મંદિરમાં, જો હું આવ્યો ચાલી-તારા.

સ્થુણાકર્ણી—વહાલ વિનાનાં વખાણ કરે, તેનું મુખ ન ગમે દીકું;

શાલ્વ—પ્રીતલડીનું વાંકુ વચન પણ, લાગે મુજને મીઠું,
તારું મુખડું મલકે પળકે પળકે રસ છલકે રઢીયાળી-તારા.
પ્રેમ પાશમાં બંધાયો તે, કેમ શકું હું નાસી;
નાચું છું તું જેમ નચાવે, ભલે કરે જગ હાંસી,

સ્થુણાકર્ણી—શાને મનહર મારા કામલુગારા શરમાવો ગુણુશાળી-તારા.

શાલ્વ—

૩૫

ધન્ય ધન્ય છે અંબા તુજને, સ્ત્રી હઠ તારી સાચી;
ખરેખરી તું પ્રેમ રંગીલી, નિશ્ચયમાં નહિ કાચી.

સ્થુણાકર્ણી—અંબા છાયા બની પ્રેમદા, કરું તમારું પૂજન,
પતિવ્રતાના ધર્મ પ્રમાણે, અર્ચું તન મન ધન.

શિખંડી—પ્રેમ પરીક્ષા પૂર્ણ આપી તે, ખરી હતી કે ખોટી;
જન્મોજન્મના આપ પતિ છો, એ મુજ પ્રેમ કસોટી-ધન્ય.

અંક ૩ જો.

વ્યાસ—

૩૬

જેને સ્વજન કુંડુંબી કુપાત્ર મળે,
 તેના સુખ તણી નવ આશ ફળે-જેને.
 અતિ કલેશ થકી દિલતે કકળે,
 વળી અમિ વિના દિન રાત બળે-જેને.
 જેના સ્નેહી સંબંધી સુપાત્ર હરે,
 અહો ! તે જનનું સદ્ભાગ્ય ખરે-જેને.
 મનવાંછિત ઇચ્છિત અર્થ સરે,
 જન્મી જન જન્મ સફળ કરે-જેને.

વ્યાસ—

૩૭

અહો ! ધર્મ કર્મ વિષુ અખંડ સુખડાં, ક્યાં મળશે ક્યાં મળશે,
 પરભવનાં પાપો ક્યાં બળશે, તન મનના તાપો ક્યાં ટળશે-અહો !
 ઉંચું જોતાં નર આખડશે, નીચું જોતાં ઉંચાં ચડશે;
 પોતાનું પોતાને નડશે, નહિ જળમાંથી માખણુ જડશે,
 હરિ ચરણ શરણમાં તાપ ત્રિવિધના સહુ ટળશે સહુ ટળશે-અહો !

અર્થા—

૩૮

જોયું આ જગત્ રમણીય તે, જીવે મનસ્વી કલ્પેલું;
 તેમાં સુખ દુઃખ અતિ, પંચ વિષયોથી તે ભરેલું.
 કર્મરૂપી વટોળીયા મનુષ્યને, જ્યાં ત્યાં જગતમાં અથડાવે;
 સુખ દુઃખ અનિત્ય જાણ્યા છતાં, મન થકી વ્યાધિ પોતે હરાવે.
 સત્ય સ્વરૂપ જાણ્યા વિના જગતમાં, શાન્તિ ક્યાંથી એ પામે;
 તૃષ્ણાની સત્તા તળે સરવજન, જીવ ક્યાં જમ વિરામે.

અંતરમાં અભિલાષા પ્રકટતાં, પ્રાણીને પ્રેમમય એ બનાવે:
તેનો રંગ ભંગ કરતાં રમણીને, ક્રોધ ક્રમ ખૂરાં કરાવે.

અંબા—

૩૯

નથી સુલભ સંસારી સુખડાં, આ અવનીમાં અનુભવીયુરે;
ત્રણે જન્મમાં ફરી ફરીને, જોઈ વળી ભવ તળીયુરે.
અંતે સુખ માની સ્વામીમાં, મનકું મારું ફરીયુરે;

શાહવ—રત્ન ગુમાવેલ પાછું મળીયું, નસીબ આજે વળીયુરે.

અંબા—પરણવા આવી હતી સ્વામી ! પાછી વાળી કાઢી પામી:
પાય પડી પુછું શિરનામી. કસોટીમાં ઉતરી કે નકામી ?

શાહવ—પ્રેમ પુતળી ખરેખરી તું, રથુણાકર્ણી થઈ ધરીયુરે,
ભીષ્મ જેવા ચેદ્ધા ભડનામી, હણી આવી તું વિજય પામી.

અંબા—પ્રેમ પુષ્પથી વધાવું સ્વામી, સ્વીકારશે મમ અંતર્યામી;

શાહવ—આવ હૃદય દેવી ! તું મારી, જોઈ તુંને મન ઠરીયુરે—નથી.

૪૦

ઈશ્વર—શાન્તિ શાન્તિ, સર્વત્ર શાન્તિ;

માયા—જીવન મુક્તિ વિના અશાન્તિ.—શાન્તિ૦

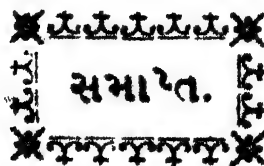
ઈશ્વર—અધુત્વ ભાવથી, પ્રસરે શાન્તિ;

માયા—આત્મદર્શી વિના અશાન્તિ.—શાન્તિ૦

ઈશ્વર—બ્રહ્મમાં લીન થયે વિશ્રાન્તિ;

માયા—જીવપણાની ટળે જો ભ્રાન્તિ.—શાન્તિ૦

શાન્તિ:.....શાન્તિ:.....શાન્તિ:

ચં બે લી ના

કુ લ ના

બ હા ર

સેન્ટના

માત્ર ચાર જ દીપાંશમાં લખાં નાખો એટલે તમારી પાસે ચબેલીના ફુલનો એક તુરો હોય એવી સુગન્ધ ચાલુ આવ્યા કરશે પણ તેમાં ખાસ ધ્યાન ખેંચનાર એ જોશો કે જ્યારે ફુલનો તુરોતેની સુગન્ધ ખોઈ સાંજ પડતાં કરમાઈ જાય છે ત્યારે આ સેન્ટના માત્ર ચાર દીપાંજ ચાર દિવસ સુધી ચાલુ સુવાસ આપશે. અર્ધા આંકિસની કાચન ધુચ વાળી સીસીના રૂપીઆ બે અને એક દ્રામની સુંદર ટયુબના બાર આવના.

એકલા આડત્યાઓ:--મોહિની એજન્સી.

૩ શ્રીદા બીલીંગ્સ, જુમામસ્જીદ, મુંબઈ. નં. ૨.

નામદાર મુંબઈ સરકારની

ગવર્નમેન્ટ લેબોરેટરીમાં વિદ્વાન સરકારી ડાક્ટરે અમારી બનાવેલ બાદશાહી ચાકુતી અનંગ વિલાસની ગોળીઓ એનાલાઈઝ કરીને તેમાં કોઈ પણ જાતની નુકસાનકારક ચીજ નથી એવું સર્ટિફિકેટ આપેલ છે. અને એ ઉમદા રાજવંશી દવા અકસીર હોવાથી જ વિલાયતમાં પાસ થયેલા મોટા ડાક્ટરો, રાજ મહારાજાઓ, નવાબો તથા દેશી અને ઇંગ્રેજ ગૃહસ્થો અને મોટા સરકારી અમલદારોમાં પણ બહુ વખણાય છે.

બાદશાહી ચાકુતી.

(અનંગ વિલાસ.)

ગમે તે કારણથી ગુમાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે. પુરુષાતન કાયમ રાખે છે. રાજવંશી ચાકુતી વીર્ય વિકારના તમામ વ્યાધિ મટાડે છે, અને વીર્ય ઘટ બનાવી ખરું પુરુષાતન આપે છે. ખરી મરદાઈ આપનાર અને નખળા માણસને પણ જુવાનની માફક જોરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ લલામણુ છે. આ દવા વાપરવામાં કોઈ પણ જાતની પરેજીની જરૂર નથી. ૪૦ ગોળીની ડબી એકના રૂપીઆ દશ.

બાદશાહી યુનાની લેપ.

ઉમદા દવાઓમાંથી આ લેપ બનાવેલ છે. અને તે નસોને પુરતી તાકાત આપે છે. ખરું પુરુષાતન લાવવા માટે આ લેપ ક્રોએમંદ ઇલાજ છે. ઔસ એકની ડબીના રૂપીઆ આઠ. તમામ દવાઓનું પોસ્ટ ખર્ચ જુદું.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

સોની નરોતમદાસ ભાઉ ઝવેરી.

સોના, ચાંદી તથા ઝવેરાતના સુંદર અને
ફેન્સીદારગીના બનાવનાર તથા વેચનાર.

અમારી દુકાનેથી ખરીદેલોમાલજ્યારે
પણ પાછો લાવો ત્યારે મજૂરી કાપી
સોનાના ભાવે પુરા પૈસા પાછા
આપીએ છીએ.

ઠેક—ખડારકોટ, શેખ મેમણ સ્ટ્રીટ
ગણેશવાડીના નાકે નંબર ૨૨૦-૨૨, સુખધ.

નાટકનાં ભાષણો તથા ગાયનો સહિત મોટાં પુસ્તકો.

મહાસતી અનસૂયા નાટક.

દરેક કામની સ્ત્રીઓને સહયોગ ગ્રહણ કરવા યોગ્ય,
નામદાર ગાયકવાડ સરકારના કેળવણી ખાતાએ લાયબ્રેરી
તથા ઈનામ માટે મંજૂર કરેલું (સચિત્ર) મૂલ્ય રૂ. સવા.

ભર્તૃહરિ નાટક (સચિત્ર) મૂલ્ય રૂ. સવા.

ચાંપરાજ, રાજસિંહ, રાણકદેવી, ત્રિયારાજ, ત્રિવિક્રમ,
ચંદ્રહાસ અને જગદેવનાટક.

પ્રત્યેકનું મૂલ્ય રૂપીયા એક.

[અન્ય સ્વામિત્વના સર્વ હક રચી પ્રસિદ્ધર્તાએ રચ્યર
નોંધાવી સ્વાધીન રાખ્યા છે, માટે તેમની રાજ સિવાય
કોઈએ છાપવું છપાવવું કે બજાવવું નહિ.

કેશ, કસ્તુરી, અંબર વગેરે દેશી વનસ્પતિની બનાવેલી
“રોયલ ટોનીક પીલ્સ.”

(રજીસ્ટર્ડ નં. ૧૮૦ વાણી)

દરેક પ્રકારની નબળાઈ દૂર કરી પુર-
 પાતન આપે છે, ભુખ વધારી અવયવોને
 તાકાત આપી શરીરનું પોષણ કરે છે;
 એટલું જ નહિ પણ ફક્ત ત્રણ દિવસમાં
 પોતાની અદ્ભુત શક્તિ આગેભુખ બતાવે
 છે, વળી સ્ત્રીઓના અનિયમિત માસિક
 રોગને અટકાવી ગર્ભસ્થાનને સુધારી
 તનદુરસ્તી બક્ષે છે.

નકલી માલથી સાવચેત રહેજો.

કીમત, ૩૦ ગોળીની બાટલીનો રૂ. ૧-૪-૦

એકથી ત્રણ બાટલીના ટપાલ ખર્ચના ત્રણ આના.

દરેક દવા વેચનાર પાસેથી મળશે.

ગોવિંદજી દામોદની કંપની,

જથાબંધ તથા છુટક દવા વેચનાર.

૩૦ શેખમેમણુસ્ટ્રીટ, નં. ૩ સુતારચાલ-મુંબઈ.

જાહેર ખબર.

નીચેનાં પુસ્તકો મોરબી નાટક કંપનીનો જ્યાં મુકામ હોય
લાંથી, તથા મુંબઈમાં બુકસેલર એન. એમ. ત્રિપાઠીની કુંપની
તથા બુકસેલર વસનજી પરમાનંદ આહેવાળા કે. કાલ્યાદેવી રોડ
અને અમદાવાદમાં મહાદેવ રામચંદ્ર જગજીવની દુકાનેથી તથા
વડોદરામાં બુકસેલર મોહનલાલ મનસુખરામ કે. લહેરીપુર દર-
વાજા પાસેની દુકાનેથી રોકડી કીંમત મોકલી અગર વેલ્યુ
પેપલ પાર્સલથી મંગાવી લેવાં.

મહાદેવ નાટક મોટું (સચિત્ર) ૧-૪-૦

સદર ગાયન... ૦-૨-૦

સતી અનસૂયા નાટક મોટું

(સચિત્ર)... ૧-૪-૦

સદર ગાયન... ૦-૨-૦

ચાંપરાજ નાટક મોટું... ૧-૦-૦

સદર ગાયન... ૦-૨-૦

રાજસિંહ નાટક મોટું... ૧-૦-૦

સદર ગાયન... ૦-૨-૦

રાણકદેવી નાટક મોટું... ૧-૦-૦

સદર ગાયન... ૦-૨-૦

ત્રિચારણ નાટક મોટું... ૧-૦-૦

સદર ગાયન... ૦-૨-૦

ત્રિવિક્રમ નાટક મોટું... ૧-૦-૦

સદર ગાયન... ૦-૨-૦

જગદેવ પરમાર નાટક મોટું ૧-૦-૦

સદર ગાયન ... ૦-૨-૦

ચંદ્રહાસ નાટક મોટું... ૧-૦-૦

સદર ગાયન... ૦-૨-૦

સુકન્યા સાવિત્રી ના. મોટું (છપાયછે)

સદર ગાયન... ૦-૨-૦

કંસવધ નાટકનાં ગાયન... ૦-૨-૦

વીરબાળા નાટકનાં ગાયન. ૦-૨-૦

દેવયાની નાટકનાં ગાયન. ૦-૨-૦

રાજતરંગ નાટકનાં ગાયન. ૦-૨-૦

વિષ્ણુ વિજયનાં ગાયન. ૦-૨-૦

સરસ્વતી નાટકનાં ગાયન ૦-૨-૦

રમાચલજીત નાટકનાં ગાયન ૦-૨-૦

મહાલક્ષ્મી નાટકનાં ગાયન ૦-૨-૦

અંબરીષ નાટકનાં ગાયન ૦-૨-૦

બુદ્ધદેવ નાટકનાં ગાયન ૦-૨-૦

શૃંગીકૃષ્ણ નાટકનાં ગાયન ૦-૨-૦

ભાવિષ્યાખ્યા નાટકનાં ગા. ૦-૨-૦

મૂલજી આશારામ ઓઝા.

